

AFRONDING OP VELD *of* AANGEPLANTE WEIDING

*Dr Chris de Brouwer
Noordwes Departement van Landelike,
Omgewing en Landbou-ontwikkeling*

Met veranderende klimaatstoestande, wat in baie gevalle gepaard gaan met baie hoë temperature en wisselvallige en laer reënval, is dit nodig om na ander opsies vir die afronding van vleisbeeste te kyk.

Balie is bekend oor die intensiewe afronding van vee want ongeveer 80% van die beesvleis wat in SA verbruik word gaan tans deur die voerkraalstelsel. Minder is egter bekend oor die sogenaamde ekstensiewe afronding van beeste vir slagdoeleindes. Dit is egter nie 'n nuwe stelsel nie. In die sewentiger jare was die syfer omgekeerd en 80% van alle slagvee was vanaf veld afkomstig en diere was ietwat ouer met slag as wat hulle vandag is. Dit gaan egter nie oor die een of die ander stelsel nie, daar is behoefte en plek vir albei stelsels. Dit gaan eerder oor wat is lonend en watter stelsel is geskik vir die boerderyomstandighede waarin die produsent is.

Die boerderyomstandighede moet bepalend wees in beesboerdery om insetkoste so laag moontlik hou. Die tyd om die omgewing by die dier aan te pas is lankal verby, die dier moet by die produksieomgewing aangepas wees. Met die toenemend uitdagende klimaatomstandighede moet lae inset, aangepaste beeste aangehou word. Daar is ook 'n toenemende vraag na produkte wat afkomstig is uit boerderye waar diere aangewend word op die wyse wat hulle unieke eienskappe, soos die vertering van vesel, benut word.

Vir veld- of aangeplante weidingafronding van vleisbeeste is sekere aspekte van kardinale belang.

- Die gebruik van 'n geskikte genotipe om die voerbron doeltreffend te benut,
- Genoegsame weiding om aan die dier se makro-voedings behoeftes te voorsien, en
- Strategiese voedingstof aanvulling om tekorte aan te vul en om optimale voedingstowwe te voorsien sodat diere maksimaal kan presteer met die wete dat ruvoer die hoof komponent van die rantsoen uitmaak.

RAAMTIPES

Om suksesvol op veld of aangeplante weidings af te rond is die korrekte genotipe nodig en dit word gevind in die kleinraam, inheemse rasse van Suid-Afrika.

Daar is ook 'n toenemende vraag na produkte wat afkomstig is uit boerderye waar diere aangewend word op die wyse wat hulle unieke eienskappe, soos die vertering van vesel, benut word.

Die Nguni as suiwer ras en sekere kruise, met die suiwer Ngunikoei as moederlyn vir 'n terminaalkruising, val baie goed binne die behoefte vir die korrekte genetica vir doeltreffende, winsgewende weidingafronding van vleisbeeste.

Wetenskaplike ondersoeke het getoon dat daar verskille tussen raamtipes is in groei prestasie by dieselfde gewig maar nie by dieselfde vetheidsgraad nie. Tabel 1 toon dit duidelik dat by dieselfde vetheidsgraad van die karkas is die doeltreffendheid, en dus winsgewendheid, van groei dieselfde tussen raamtipes en selfs ietwat tot voordeel van die kleinraamrasse omdat onderhoudsbehoefte laer is.

Tabel 1: Raamgrootte en voeromset (Meissner, 1983) en liggaamsgewig om A2 en A3 karkasse te produseer (Naude, 1981).

Raamgrootte	Voeromset (kg voer/kg toename)		Lewende gewig (kg)	
	250 - 400 kg	3 - 7 mm vet	3 mm vet	7 mm vet
Groot	6.76	6.53	388	?
Medium	7.65	6.46	336	442
Klein	8.34	6.39	262	374

Die tabel verduidelik die wanbegrip dat kleinraamrasse swak voeromset het baie goed omdat mens geneig is om uit die oog te verloor dat raamtipes verskil en volwasse gewig verskil. So is 'n 400 kg kleinraambees (kolom 2) wat intensief gevoer is reeds baie vetter as 'n 400 kg grootraambees in dieselfde stelsel. Dis dan voor die hand liggend dat die voeromset nie vergelykbaar is nie omdat dit 2.2 keer soveel voer benodig om 1 kg vet neer te lê teenoor 1 kg maervleis. Indien die dier na dieselfde vetheidsgraad gevoer word is voeromsetverhouding egter vergelykbaar soos reeds genoem.

Die data in Tabel 1 is verkry vanaf intensiewe voerproewe. Met die voorsiening van 'n kragvoerdieet het kleinraambeeste reeds op 262 kg graad A2 en op 374 graad A3 klassifikasies onderskeidelik bereik. Die karkasse is dan ongeveer 146 kg en 216 kg onderskeidelik. Eersgenoemde is te lig vir die mark maar laasgenoemde is aanvaarbaar maar swaarder sou ook aanvaarbaar wees (tot ongeveer 280 kg). Die resultaat dui daarop dat alhoewel 'n kleinraambees soos die Nguni in 'n intensiewe stelsel afgerond kan word is te ligte karkasse of te vet karkasse 'n weselike uitdaging indien van hoë kragvoerdiete gebruik gemaak word, die sogenaamde "warm" rantsoene.

Die kleinraambees is by uitstek geskik vir ekstensiewer afronding waar die voerinsette aansienlik laer is. Dit gee die bees kans om nie te vroeg (te lig) af te rond nie maar om skeletontwikkeling te laat plaasvind wat dan tot 'n swaarder slagbees aanleiding gee.

Die eenvoudigste stelsel is as volg (die toenames is veranderlik, volgens veld, ens.):

Lente: Kalf word gebore en loop by koei tot op 7 maande ouderdom. Koei kry mineraaltek.

Herfs: Kalf word gespeen (weeg 160 kg).

Winter: Kalf teen onderhoud oorwinter met proteienlek – neem 100g/dag toe (18 kg = 178 kg).

Somer: Kalf word op somerveld aangehou met mineraaltek – neem 500g/dag toe (90 kg = 268 kg).

Winter: Kalf teen onderhoud oorwinter met proteienlek – neem 100g/dag toe (18 kg = 286 kg).

Somer: Kalf kry produksielek – neem 500g/dag toe (30 kg = 316 kg) (60 dae – Nov/Des).

Somer: Kalf kry mieliemeel/oliekoek byvoeding – neem 650g/dag toe (97.5 kg = 413.5 kg) (150 dae – Jan/Mei).

Herfs: Kalf word geslag op 416 kg op 30 maande en lewer 'n 231 kg karkas in die A2 (R8062) of AB2 (R7576) klassifikasie afhangend of die bees begin wissel het (Landbou.com pryse 27/01/2016).

LEKKE / BYVOEDING

Die lekke en byvoeding wat gegee kan word is baie eenvoudig en word in Tabel 2 as selfmeng produkte aangedui maar aangekoopte produkte kan ook gebruik word.

Tabel 2: Somer-, winterlekke en byvoeding tydens afronding van beeste op veld/aangeplante weiding

Bestanddeel	Somerlek (%)	Winterlek (%)	Produksielek (%)	Byvoeding (%)
Mieliemeel		25	50	90
Oliekoekmeel			12	10
Monokalsiumfosfaat	50	25	7	
Voergraad ureum		25	6	
Veesout	50	25	25	
Verwagte inname	60 - 80g/kop/dag	180 - 280g/kop/dag	500 - 800g/kop/dag	.75% van gewig

Die inname van die byvoeding (laaste kolom) word gereguleer op 0.75% van liggaamsmassa. Die spesifieke syfer is om veldvervanging te voorkom. Die diere word geleidelik op die byvoeding geplaas en indien die gemiddelde gewig oor die laaste stadium as 365 kg geneem word is hulle gemiddelde daaglikse byvoeriname 2.75kg/kop/dag. Dit begin by 2.4kg/kop/dag en eindig by 3.1kg/kop/dag.

Aan die begin moet dit egter oor 2 weke infaseer word, byv. 1kg/kop/dag vir 5 dae, 1.5kg/kop vir 5 dae en 2kg/kop vir 5 dae. 'n Mineraallek word ook tydens byvoeding uitgeplaas. Die presiese lekke en byvoeding kan pas gemaak word vir die verskillende veldtipes of aangeplante weiding wat gebruik word of om groei op spesifieke stadia te versnel, byv. daar kan produksielek gedurende die laaste helfte van die eerste somer na speen gegee word om groei te ondersteun.

Die is egter belangrik om na die koste voordeel verhouding te kyk voordat addisionele insette gemaak word.

RUVOERVOORSIENING

Die Grootvee-Eenhede (GVE) van die kleinraam slagbees vanaf speen op die verskillende stadia word in Tabel 3 aangetoon.

Tabel 3 : Kleinraamslagvee grootvee-eenhede op verskillende stadia van afronding (Meissner, 1980)

Stadium	1st Winter	2de Somer	2de Winter	3de Somer	3de Somer
Gemiddeld kg	169	223	277	301	365
GVE	0.40	0.57	0.64	0.79	0.97
Ha/dier (8ha/GVE)	1.6	2.28	2.56	3.16	3.88

**'IMPOSSIBLE,
IS NOT A SCIENTIFIC TERM**

Vanna Bonta

Die waardes word gebruik om die weidingsoppervlakte benodig vir die beeste vir elke stadium te bereken. Dit is belangrik om volgens drakrag te laai aangesien dit verseker dat die beeste voldoende weiding inneem. As die drakrag van die veld dus 8ha/GVE is beteken dit een GVE het 8 ha nodig om aan voedingsbehoefte te voorsien. Die stadia word in 6 maande periodes opgebreek dus helfte van die 8 ha oftewel 4 ha/GVE vir 6 maande.

Vandaar word dit vermenigvuldig met die GVE van die kleinraambees by 'n gemiddelde gewig oor die spesifieke 6 maande periode om by die oppervlak weiding uit te kom wat elke dier sal benodig om voldoende weiding beskikbaar te hê. Die oppervlakte benodig vir die getal slagbeeste kan hiervandaan bereken word. 'n Slagkudde in die boerdery is ook 'n uitstekende risikoverskansing omdat diere in krisistye verkoop kan word om plek te maak vir teeldiere, ens.

TEN SLOTTE

Die afronding van vleisbeeste op veld en aangeplante weiding is 'n baie goeie stelsel mits die regte genetica en weidingbestuur gebruik word. Insette moet so laag moontlik gehou word om winsgrense so hoog moontlik te maak.

Dit moet onthou word dat alhoewel kruisteling suksesvol aangewend kan word die nageslag almal geslag moet word, bulle en verse, om te voorkom dat die kudde groter word. Indien so stelsel gevolg word het die kruisgeteelde kalf meer oppervlak per eenheid nodig om aan voedingsbehoefte te voorsien.

Beesboere het die voordeel dat daar uitstekende genetica in die land beskikbaar is om die veranderende klimaat mee aan te durf en steeds winsgewend te bly. Die Nguni leuse – “The breed from the past for the future” was nog nooit so treffend soos tans nie. ■

